

Česká próza

Jana Šrámková
Zázemí

Babičko,
pojd', utečeme spolu.

fra

Česká próza

Jana Šrámková
Zázemí

fra

Jana Šrámková (1982 ve Vysokém Mýtě) vystudovala Evangelikální teologický seminář a Literární akademii Josefa Škvoreckého, kde v současnosti vyučuje tvůrčí psaní. Po debutu *Hruškadóttir* (2008), oceněném Cenou Jiřího Ortena, vydala knihu pro děti *Putování žabáka Filemona* (2010). Příležitostně recenzuje beletrii pro A2 a Respekt. Žije v Praze.

Jana Šrámková
Zázemí

Jana Šrámková
Zázemí

fra

Česká próza
Jana Šrámková
Zázemí

Redaktor Petr Borkovec
Fotografie na obálce
Johana Pošová, *Nanečisto*, 2009
Jako eknihu vydalo roku 2014 Fra,
Šafaříkova 15, 12000 Praha 2,
fra@fra.cz, www.fra.cz
Elektronické vydání první

© Éditions Fra, 2013, 2014
Text © Jana Šrámková, 2013, 2014
Cover photo © Johana Pošová, 2009
Author photo © Radek Brousil, 2013
ISBN 978-80-87429-42-6
ISBN 978-80-87429-91-4 (Pdf)
ISBN 978-80-87429-92-1 (ePub)
ISBN 978-80-87429-93-8 (Mobi)

Obsah

Podnebí

Flétnista	13
Dům	16
Krmítko	18
Tokarczuk	23
Milk chocolate	26
Žlutý	31
Mukačevo	36
Sen	38
Středa	39
Vlak	41
Berlínský sešit	44
Kružítko	47
Příběh	49

Předpeklí

Apačka	61
Punčochy	67
Errata	71
Vánoční strom	72
Čerych	78
Guláš	85
Skalice	87
Dorty	91
Náměstí	94
Pendlovky	96

Zázemí

Bonbón	101
Proutíčko	107
Pruty	111
Podoba	112
IPL	117
Spiderman	119
Road trip	122
Holy Mass	126
Errata II	135
Nemovitost	136

Babičce

a podnebí se vypráví tak

Flétnista

Píšu Tvůj příběh, babičko. Tak, jak jsi mi ho vyprávěla. I jinak. Píšu a moc mi na tom záleží, což samozřejmě celou věc komplikuje. Včera večer jsem dala Františkovi přečíst prvních deset stránek. Tedy prvních, které jsem napsala, ne začátek příběhu. Copak já vím, jak to začne. Začátky mi nejdou. A jak to bude celé vypadat a jestli to vůbec nějak dopadne. Mizíš mi pod rukama. Ta mohutná postava, kterou jsem nikdy nemohla obejmout najednou, ve které jsem se ztrácela, v její rozsochatosti a složitosti. Rozpouští se mi před očima, bezbarvými čůrky odtéká mezi prsty. Jediné, co mě neopouští, jsou věci. Tvary a vůně. Barva smíchu. Odlesk světla na Tvoji ruce. Sice hebké, ale ne hladké. Kůže, kterou tvoří stovky drobných lesklých plošek, jako bys byla rozlámaná. Úhel mezi linií nohou a trupem, když jsi myla nádobí, opřená předloktími o dřez. Nikoho jsi to nenechala dělat, aby se nádobí neotlouklo. Tisíckrát opakované situace. Těkání kolem plotny, kolébavé, ale svižné. Propnutý horní ret a prověšené koutky, když jsi srkala horkou omáčku z vařečky. Flétnista, než nasadí první tón. O všechno ses opírala. I volným prostorem jsi chodila zvláště tělem napřed. Jako by ses brodila sněhem. Drncení těžkého kovového robotu při mletí máku.

Odtud nemůžeš vyprchat, tady jsi uvězněná. A v příbězích. Ve svém vyprávění. Bláhově jsem mu říkala materiál a chtěla s ním pracovat. Jako by to byla surová ruda, kterou jsem z Tebe vytěžila, a teď ji přetavím v něco dokonalého. Pročistím, opracuju, vykovám. Nejde mi to, babičko. Jak by mohlo. Tak, jak jsi to vyprávěla, tak to platí. Nemůžu do toho ani sáhnout. Není to beztvářá surovina, tak jako to není bronzový odlitek, majestátní pomník babičky Noemi. Jsi to Ty, v pohybu, v nádechu a výdechu.

Takže jsem těch prvních pár stran dala Františkovi přečíst. Je to špatné, řekl. Přece víme, že zrovna tohle psát neumíš a umět nebudeš, tak proč. Snažila jsem se to s ním konstruktivně probrat. Urputně se držela, odtažitě probírala možné příčiny, konkrétní problémy, varianty změn, celkovou koncepci, psala si poznámky do moleskina. Vydržela jsem to hrát skoro dvě hodiny, než jsem se rozbřečela. Značně se mu ulevilo. Když předstírám konstruktivnost, jsem nesnesitelná.

Kdybych byla Ty, zavřela bych se v noci do koupelny a ráno by bylo hotovo. Domácnost v normálním stavu, nikdo ze spáčů by nic nepoznal. Jako když jsi šila peřiny. Jen zatoulané pířko na zástěře zavěšené nad vanou. Jako když jsi přešívala závěsy. Nebo malovala, tapetovala, cokoli. Odtahala sama všechn nábytek, srolovala koberce. Hlavně aby nebyl dědeček doma, on takové věci nemá rád, nepořádek v domě. Všechno bylo hotovo hned. Žádné plánování.

Něco by se hodilo, tak se to udělá. Něco k tomu chybí, tak se to nahradí. Nevíme, jak se to dělá, vyzkoušíme. Improvizace. Jsi mistrem improvizace. Jazzová hospodyně. Všechny ty prazvláštně uchycené systémy závěsů, plent, přehozů a záclonek. Všechno vypořstrované a očalouněné. Nabarvené, přistehované, přiřtuklé napínáčky. Domácnost jako labyrint. Jako nad ránem ztichlá džungle s nehybnými kaskádami těžkých lián, houpatým terénem, girlandami monstrózních květů a četnými pastmi pro neznalé. A Ty uprostřed jako šaman. Rafinovaný koordinátor svého spleťtího světa.

Dům

Vdala jsem se dřív, než jsem zjistila, že chci nosit Tvoje jméno nadosmrti. Jako s tím domem v Mýtě, milovaným od vlhkých studených chodeb, přes krb, ve kterém jsi zakázala topit, po obří muškáty hřeznouce z oken. S domem, kterého jsem si všimla, až když ho prodali. Zahradka, o které se mi začalo zdát, až když si na ní hrajou cizí děti. Obdélníky slunce z oken, přelomené v ohbí stěn, jejichž tvar si vybavuju až teď, když se do nich nemůžu schovat. K nim patří papírové žaluzie, nažloutlé a skládané. Jako lampiony. A nad tím vším půda, jejíž zaprášená tajemství ukrytá pod přehozy prožranými od molů hledám až teď, když se na ni nepodívám. Za to těžké oválné zrcadlo na dveřích. Jako by se vcházelo právě jím. Za otočení malým ledovým klíčem, který bolel do prstů. Tak často jsem to zkoušela. Odemykat. Tam zpátky, tam zpátky. Otlak na kloubu dětského ukazováku pátil víc a víc. Ale nikdy jsem sama nevešla. A i s Tebou jen na otočku. *Utíkej do tepla, tady bys nastydla!*

Vždycky to šlo odložit na zítřek, zalézt do hlubokého ušáku a jen si to představovat. Krajkové svatební šaty, krabice provlhlých knih, houbařské košíky, tátovy sešity s domácími úkoly. Paruka jako zvíře pošlé v balicím papíru. Starý

kempový vaříč. Kufř s klobouky, které si nelze představit na žádné hlavě. Hlavě z *naší* rodiny tedy ne. Dětská kolíbka. Proč mi to už nestačí, proč mi najednou nestačí o tom snít.

Krmítko

Včera večer Cesty na Sibiř. Poslední dobou bývá na čteních v Café Fra nezvykle hodně lidí. Seděla jsem na schodech, těžký vzduch recyklovaný bezpočtem plic, u hlavy dřevěný věšák s padesáti bundami. Už se neměl kam převrátit. První slova, která Martin Ryšavý toho večera vyslovil, byla v napěchovaném prostoru sotva slyšet. Plachý autor. Díval se do hladkého laku stolku, do sklenice vody, do otevřené knihy. Svě knihy. Když zvedl oči, těkaly. Snad pro ten objem dvou mohutných svazků románu jsem si ho představovala jinak. Pak začal číst.

Hlas po prvních větách zesílil, už během druhé třetí stránky text autora úplně pohltit, dokonce začal trochu hrát. U vtipných replik mu cukaly koutky. Četl padesát minut bez přestávky, ani se nenapil. Pak dlouhá diskuse, ne moc literární, spíš o sobech, grantech, Vietnamu a šamanech. Nervózní při debatě nebyl, ale jakmile zavřel knihu, vrátil se zpátky do gest a dokonce tichého člověka.

Ukázka z knihy byla dějová, spousta dialogů. Pořád nějaká akce. Přesně co mě v literatuře nijak zvlášť neoslovuje. Dlouho jsem odolávala, myslím, že podstatně déle než většina přítomných, ale po chvíli text vtáhl i mě. Musela bych ho přečíst víc, abych dovedla pojmenovat, čím

to je, ale zmocňoval se mě dětsky radostný pocit. Něco starosvětského. Jednoduchého, poctivého, nezáludného. Bez figlů.

Karolína v úvodu čtení zmínila Tajuplný ostrov, autor jí za Verna poděkoval. V textu se pak mihl Stevenson. V duchu jsem si přiřadila ještě Conrada. A v pasáži o panáčkujícím hranostaji z nějakého neznámého důvodu taky babičku Noemi. Bez bližší souvislosti jsem si u toho obrazu vybavila mýtské ptačí krmítko za kuchyňským oknem. Původně jeho funkci plnila prostorná budka přimontovaná na stěnu koupelnového přístavku. Pro bezpečnost neměla žádné bočnice, jen sloupky. Ptačí altán. Ale krmení se do něj muselo nosit ze zahrady, což začalo být pro babičku časem obtížné. Daleká cesta. A tak budka osiřela, jen z ní dál visel krápník loje, který mě vždycky děsil, přestože ho občas navštěvovali strakapoudi. Nažloutlá beztvará hmota, ze které v horku odkapávaly těžké kapky.

Krmit se začalo rovnou kuchyňským oknem. Na parapet se připevnila deska, aby byla plocha větší, a začaly hody. Základ stravy tvořila slunečnicová semena. Původně se sypala jen v zimní rána, ale časem babička rozvalila okno v každé sezoně několikrát denně a pokaždé na krmítko vyvrhla další vrstvu semen. *Když oni na to čekají.* Bylo mi záhadou, kde se pytle semínek berou, nikdy nebyly v nákupním seznamu, nikdy nedocházely. Až jsem jednou objevila úctyhodnou zásobu pod dlouhou kuchyňskou lavicí, za červeným kanýrem, který halil dřevěné nohy od

sedáku až k zemi. Igelitové pytle nadité špičatými nevytloupanými semeny. Kdes k nim přišla? To víš, to mi vozí Bečička.

Bečička není zdobnělina, Bečička je vedoucí a posléze majitel ovoce-zeleniny v ulici vybíhající od náměstí k Litomyšlské bráně. Časem si otevřel i smíšené zboží v ulici z protilehlého kouta náměstí u brány Choceňské. Babička ho prý hlídávala, když byl malej kluk. Kdykoliv jsme spolu vešly do zeleniny, vzhlédl od staré kovové váhy a se zvoláním *rukulíbám* jí pokynul přes přepravku pomerančů. *Nazdar mede*, odpovídala mu, zatímco obíhal pult s bednami cibule, česneku, paprik a burských ořechů v roztrepených skořápkách. Ujímal se nás vždycky přednostně. Zavěsila se do něj, odvedl si ji trochu stranou a důvěrně k ní naklonil hlavu, aby mohla předat choulostivou informaci o podrobnostech nákupu. Kvapem pak plnil papírové sáčky, házel je na váhu a okamžitě zas strhával a popisoval cenou, i když se ručička na stupnici ještě ani zdaleka neustálila. Obdivovala jsem ho, jak to asi pozná.

Když umřel dědeček a babička už sama do města nedošla, vyřizovala své potravinové objednávky telefonem a Bečička jí nákup přivážel malou dodávkou až k bílému drátěnému plotu. Vozil taky modré basy plné minerálek ve skleněných lahvích. Dokud se neodstěhovala z domu, nikdy nepřešla na plastové. Od malička mě těšilo nosit chladné minerálky z chodby a ohýbat se syčením kov víček malým otvírákem ve tvaru lahvičky. Nalévat jí jednu sklenici za druhou,